

MEDEDELINGEN BLAD

Ampt Epe

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

NO: 35

VERSCHIJNT ONREGELMATIG

april 1975

"A M P T E P E"

Historische Vereniging gemeente Epe

=====

Voorzitter: G.S.van Lohuizen
IJsseldijk 12 Veessen

Secretariaat: A.J.Veninga
Burg.v.Walsumlaan 5, Epe

Penningmeester: C.Stork
Dellenparkweg 8, Epe
Giro: 1194015, t.n.v.
Penn. Ampt Epe

=====

Lidmaatschap: f 5,-- per jaar

Cont. 19

MEDEDELINGENBLAD "A M P T E P E"

april 1975 nr. 35

Abonnementsprijs :
voor leden der Vereniging gratis,
voor niet-leden f 0,75 p.nr.

KOPIJ-BIJDRAGEN graag getikt op formaat van
ons blad, daarbij gebruikte bronnen vermelden en
inzenden s.v.p. 14 dagen vóór de verschijnings-
maand (als regel januari, april of oktober)

Redactieadres:

Mej. P.E.Berkhout, Sparrenlaan 12, Epe,
telefoon 2056

-

Uit het "Staatsarchiv"
te Munster in Westfalen

Bij archiefonderzoek kan men soms merkwaardige ontdekkingen doen. In de jaargang 1955 van de Verslagen en Mededelingen van de "Vereeniging tot Beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis" komt op blz. 85 een bijdrage voor van Dr. W. Kohl uit MUnster. Deze bijdrage is getiteld "Das Archiv des Hauses Beugelskamp". De havezate Beugelskamp heeft gelegen bij Denekamp en is een tijdlang in bezit geweest van de Duitse familie Von Raet. Deze was verwant met de families Voet, ook van Duitse oorsprong, en andere. Van de familie Voet bekleedden later verschillende leden hoge betrekkingen in het Kwartier van Veluwe. Dit bracht mee, dat ze op de Veluwe ook allerlei bezit verkregen, door aankoop, vererving, enz. Nu blijkt uit de bijgevoegde regestenlijst, bij het artikel van Dr. Kohl, dat de familie ook bezit had onder Oene. Inmiddels waren de Voets ook weer vermaagschapt aan families als Stuerman, ten Holthe, Van Limborch en anderen.

In de regesten van het archief-Beugelskamp, die lopen van 1375 tot 1698, komt in 1487 het goed Werbeck voor in Oene, dat door Roleff van Laar als leen opgedragen werd aan Alff van Rutenborch, proost van Sint Marie te Utrecht, die er Tymen Sturman mee beleende. Als getuigen traden op Arent van Bervorde en Engelbert van Doetykum. Dit zelfde goed, ook geschreven als Weigerberch, Werberger, Waerborg en Werburgh, werd in 1539 beleend aan weer een Tymen Stuerman, die zijn vader Evert als leenman opvolgde. Ook nu weer werd het goed beleend door een proost van de Mariakerk te Utrecht. Deze keer heette de proost Anthonis Peerenott, en dat was dezelfde persoon als de latere kardinaal Granvelle, die zo'n belangrijke rol heeft gespeeld in de Nederlandse geschiedenis van voor de 80-jarige oorlog.

In 1575 werd na de dood van Tymen of Thiemen Stuerman diens zoon Alphert met Werberger beleend, weer door een proost van St. Marie. Uit een bijdrage van Mr. J. L. Rijn-dorp in de "Bijdragen en Mededelingen" van de vereniging Gelre, deel 46, jaar 1943 weten we, dat het Kapittel van St. Marie vroeger grote belangen in Oene en ook verder op de Veluwe heeft gehad.

Een volgende belening van het Werberger had plaats in 1604, en wel aan Elbert van der Wal als gevolmachtigde van Gerrit Voet. Deze keer betrof het het halve goed Werberger, want bij dezelfde belening kreeg Geertruyt Stuerman, echtgenote van Gerrit Scholten, de andere helft in leen. Na de dood van Geertruyt werd in 1622 Gerrit Voet met het hele Werberger beleend. We weten niet, of dit dezelfde Gerrit Voet was als die van 1604.

Vervolgens wordt in 1641 Dr. Gerrit van Limburch, zoon van Arnold van L. en Anna Voet, en richter van Haaksbergen, beleend met $1/6$ deel van Werberger. Het blijkt niet, wat er met het overige $5/6$ deel aan de hand was.

In 1648 komt hetzelfde goed, nu Waerborg genoemd, voor in een testament van Gerhardt Voet en zijn vrouw Gerhardina van Holthe. En in 1652 verkoopt dit echtpaar het Werburgh onder Oene aan hun zoon Wolter Voet, samen met goederen onder Nijkerk en Harderwijk. Het laatst komen we het Werberger tegen in 1653, als het aan Johan Stour als gevolmachtigde van Wolter Voet wordt beleend.

In 1574 wordt Oene ook genoemd in een magescheid tussen de kinderen van Tymen Stuerman en zijn vrouw Margaretha van Lochem. De zoons Alffert en Johan krijgen alle goederen onder Welsum. Het kampje in het Oenerbroek bij de Blenkert, tussen de Zandgrave en de Terwoldse Wetering zal bij de Welsumse goederen blijven. In hetzelfde regest worden ook goederen onder Terwolde en Twello genoemd, wel een bewijs, dat de families Voet en Stuerman grote belangen in deze streken hadden.

Tot slot vermelden we nog, dat in 1671 Willem Gerres en Saera Dercke aan Wolter Voet verpanden de Plettert in 't kerspel Oene, buurschap Olster. Dit "Olster" zal wel een verschrijving zijn van Ooster, of liever Ooster-Oene.

We zijn ons wel bewust, dat de hierboven vermelde gegevens op zichzelf niet zo belangrijk zijn. Het merkwaardige is alleen, dat ze te vinden zijn in een buitenlands archief, waar men niet zo gauw bronnen voor de Veluwse geschiedenis zou verwachten.

Haaksbergen

J.Vredenberg.

BEZITTINGEN VAN HET KLOOSTER NAZARETH

TE OENE

In de jaargangen 1891 e.v. van de Gelderse Volksalmanak vinden we een serie artikelen over de lotgevallen van het voormalige vrouwenklooster "Nazareth" te Oene, geschreven door Mr.P.A.N.S. van Meurs. Dit klooster bezat in Oene en wijde omgeving tal van erven en landerijen, waarover we uitvoerige gegevens kunnen vinden in het Archief van Gedeputeerden van Veluwe, dat zich in het Rijksarchief te Arnhem bevindt. Toen tussen 1590 en 1600 de Hervormde godsdienst in deze streken voorgoed vaste voet kreeg, werden de goederen, die eerder aan kloosters, kerken en andere godsdienstige instellingen behoorden, zorgvuldig geregistreerd en zoveel mogelijk onder beheer van de wereldlijke overheid gesteld. Zodoende vinden we in bovengenoemd archief ook een "Inventaris der guideren ende Inkumpsten deses Jaers 1598 gehorende tot het Clooster

genoemdt Nazareth tot Oen in Veluwen gelegen".

Ten gerieve van de lezers zetten we het register zoveel mogelijk over in de hedendaagse spelling. De pachten der goederen werden opgegeven nu in goudguldens van 28 stuiver, dan in daalders van 30 st en dan weer in "Keyserguldens" van 20 st. Daar dit nog al verwarrend werkt, hebben we de pachtsommen in dit overzicht maar weggelaten, temeer, daar ze toch niet meer te vergelijken zijn met de tegenwoordige bedragen.

Het register begint met de landerijen onder het kerspel Oene, en als eerste wordt vermeld het Veerken, groot 5 morgen, dat verpacht was aan Jacob Haechdoorn. Het lag ten oosten aan de Grote Wetering, ten zuiden aan land van Gerrit van Dompeler, ten westen en ten noorden aan de Eper Wetering. Dan volgt het Scherenslach, groot 7 morgen en verpacht aan Willem Jacobsz cum suis. Ligging: oostwaarts aan de Stroombreed, zuidwaarts aan de Vloeddijk, westwaarts aan de Grote Wetering, noordwaarts aan de weduwe Johan Coeckert.

N.B. De Stroombreed, ook wel Nijbroeker Voorgang geheten, ontstond uit de samenvloeiing van de Middendijkse Weteringen en de Nijbroeker Nieuwe Wetering bij de sluis in de Vloeddijk.

Het Santken was groot $2\frac{1}{2}$ morgen en verpacht aan Herman Creemer c.s. Het lag ten oosten aan de Terwoldse Wetering, ten zuiden aan land van Herman Creemer vnd., ten westen aan de Zandgrave en ten noorden aan land van Harmen Rypperda.

Het Nonnenslach was groot 6 morgen en verpacht aan Helmich van Veenen. Ligging: oost de Zandgrave, zuid de erven Derick ten Camphuys, west de Stroombreed, noord Christina van Hulsen.

4 Morgen zonder naamsaanduiding waren verpacht aan Brant Corneliszen. Ligging: oost de Zandgrave, zuid de erven Tymen Stuerman, west de Stroombreed, noord Bernt Heeck.

Het Hagenslach en de Bovenhorst waren verpacht aan Lambert van Drecht. Oost de Zandgrave, west de Stroombreed.

Het Sumpken, groot $1\frac{1}{2}$ morgen, lag ook tussen Zandgrave en Stroombreed. Het was verpacht aan Garbrant Daniels.

De Vogelhegge was verpacht aan Gerrit die Muller. Ze was 6 morgen groot en lag westelijk aan de Nieuwe Wetering en noordelijk aan de Heerder Leygraven.

De Conventualen (kloosterlingen) hooiden en weidden zelf de Ossenweide, groot 9 morgen. Oost aan de Zandgrave, west de Stroombreed, en noord aan het Kapittel van Sint Marie te Utrecht. Ook hooiden ze 10 morgen in het Achterbroek, oost aan de Zandgrave, zuid aan het Convent (klooster), en noord aan het Hagenslach, en nog de Kalverenkamp, voor het klooster gelegen.

Jacob Haechdoorn pachtte Heer Jans Kempken, (ook voor het klooster), en Bernt Janszen 10 morgen op de Olde Meen, ten oosten van de "Woltsche Weteringe".

Dan had Herman Henricksz in pacht een katerstede "nyet wyt van 't Clooster ghelegen". Dezelfde pachter huurde ook nog 1 morgen in 't Eperbroek.

Tot zover betrof het allemaal bouwland, en dan vermeldt het register: "Volgen die Weylanden in Den." Als eerste is aangetekend de Bruggen Camp, verpacht aan Brant Corneliszen vnd. en gelegen oost de Nieuwe Wetering, zuid en west de "gemene straet" en noord het Juttenland.

Met toestemming van het Convent had Jan Jacobsz aan Aelbert Lubbertsz overgedaan de pacht van 2 morgen land op de Zijl Enck. De ligging is niet nader aangegeven.

Het Bressekampken, eveneens op de Zijl Enck, en groot $\frac{1}{2}$ morgen en 1 hont, was verpacht aan Hans van den Eyckelboom.

3 Morgen land op de Schotkamp was verpacht aan Jacob Haechdoorn vnd. en 1 morgen op dezelfde

Schotkamp, het Nosenkempken geheten aan Berent Joriszen.

De Veltkamp, gelegen "over 't Heetveld", was verpacht aan Hermen Henricksz en Aerent Janszen elk voor de helft. Deze laatste pachtte ook de Broeckhuysenkamp met het Kleine Kempken, samen $2\frac{1}{2}$ morgen, en nog de Kamp ten Have, groot 2 morgen, oost en noord aan de gemene straete, zuid aan 't Concentsland en west aan de Nieuwe Wetering.

Het Juttenland (zie boven) was 1 morgen 1 hont groot, en verpacht aan Gerrit Schuerman. Ligging: oost de Nieuwe Wetering, zuid de Bruggencamp, west de straat.

De Scheerkamp, voor 't klooster gelegen en 4 morgen groot, werd door de Conventualen zelf bebouwd, op 1 morgen na, die alweer door Jacob Haechdoorn gepacht was.

Ook het Noenenkempken "opten Velden ghelegen", werd door 't Convent zelf gebruikt; het was 10 morgen groot. Daar lag ook Endermanslant, groot 3 morgen, eveneens bij 't Convent in gebruik; oost de gemene weg, zuid de Braeck, west de weg, noord Marckloffslant. Een gedeelte van het Endermanslant was verpacht aan Henrick Jacobszen, terwijl Gerrit Eszkens nog een $\frac{1}{2}$ morgen op de Kamp ten Have vnd. gebruikte, plus nog een morgen, "dat hij van Heet velt te lande gemaakt heeft". Er werd dus toen door de pachters ook al aan ontginning gedaan.

Gerrit Eszkens, nu Aszkens genoemd, pachtte ook 1 morgen land de Braeck vnd. eveneens "opten Velden", en nog $\frac{1}{4}$ morgen het Smalle Kempken, gelegen bij de kloosterkoeweide aan de Grote Wetering.

Voorts treffen we aan de Naevens Kempkens, groot 1 morgen aan de Naevens Strate "tendens aen die Nijhe Weteringe" en gepacht door Joost Janszen.

Dan vermeldt het register, dat het Convent nog "ennige wuiste landen" bezat, bestaande uit bos,

broekgrond, heide en plaggenveld, waarvan de oppervlakte niet juist kon worden opgegeven. Ze werden eerder niet verpacht, maar waren nu verhuurd aan Henrick Eversz voor "Schaepsweyde", waarvoor hij jaarlijks 6 schepel boekweit gaf.

Het Convent inde ook nog de smalle tienden in Oene, maar die hadden in 1597 "vermits het quade immenjaer" maar 12 gld opgeleverd.

Tenslotte bezat het Convent in Oene nog een windmolen, die jaarlijks aan pacht deed 18 mud rogge en 18 mud "weecksæet" (gerst en haver). Er werd niet vermeld, waar die molen stond, en wie ze gepacht had. Misschien is de bovengenoemde Gerrit die Muller wel de pachter geweest.

Tot zover dan over de goederen, die het klooster Nazareth in Oene bezat. Als de lezers niet te zeer zijn afgeschrikt door de droge opsomming, hopen we in de volgende bijdrage wat mee te delen over de bezittingen van het klooster buiten Oene.

BEZITTINGEN VAN HET KLOOSTER NAZARETH BUITEN OENE

Onder Epe worden de volgende goederen vermeld: "Een stuck lants die Willige Wortel gnt (genaamd) dit verleden jaer 1597 sesz jaeren verpacht aen enen gnt. Pijckeren." De grootte werd niet aangegeven.

Jonge Johan Kopersleger had de Begijnenkampen gepacht, groot 6 morgen "in 't Eemser broick bij die Neethoep (?) aen die Eper weteringh gelegen."

Henrick Evertsz had 1 morgen in pacht in Eperbroek tussen de Nieuwe Wetering en de Kleine Wetering. En Willem Gerritsz pachtte $1\frac{1}{2}$ morgen in 't "Veembder broick naest de Leygrave schietende aen Stocks velde."

Tenslotte had Henrick Eversz nog $1\frac{1}{2}$ morgen bouwland gepacht de Peterskamp "in de buerscap Suick" op de derde garf. D.w.z. van elke drie garven moest hij er een aan 't klooster leveren.

In Gortel bezat het Convent een erve zonder huis, waarvan het bouwland verpacht was aan Henrick Janszen. Verder werd op dit erve 's zomers door "diverse huysluyden" wat boekweit gezaaid.

In het Gortelerbos bezat het Convent een aandeel of whare hout, dat voor de helft verpand was aan Evert Henricks en Gerrit Moeck, en voor de andere helft aan Johan Janszen en Henrick Gerritszen.

Onder Heerde in de buurtschap Marckle (Markluiden) bezat Nazareth een erve van 12 morgen wei- en 13 à 14 morgen bouwland, gelegen op en om de "Marckler Enck". Pachter was Johan Gerritsz.

In Veessen had het Convent een morgen min een hont land verpacht aan Hartger Janszen, en een morgen aan Maes Gelderman.

Veel omvangrijker was het bezit van 't klooster in Nijbroek. Allereerst 10 morgen op het Hogewold gepacht door Johan Hermensz, Bernt Joriszen "met noch andere Meyers (pachters)". 8 Morgen daarvan was weiland, en 4 morgen bouwland "waervan het saet seer weinich in hadde, so datter in alles nyet meer dan drie mudden saets van 't voersz. lant dit verleden jaer (1597) gekomen is, so aen weyt, bonen und haver." De ligging van het voormelde land was: oost de Middendijk, zuid vrouw Van Werven, west de Grote Wetering, noord de Vloeddijk.

Mede op het Hogewold had Bernt van Enschede, burgemeester van Deventer, van het Convent in pandschap 12 morgen wei- en bouwland, genaamd Venemans Hogewold, dat aan pacht jaarlijks behalve 200 daalder ook nog $\frac{1}{4}$ vat boter deed.

Johan van Bloys, destijds richter van Nijbroek, had $3\frac{1}{2}$ morgen weiland gepacht, genaamd de Leekewijer,

oost aan de Zeedijk, zuid en noord aan goederen van het klooster Windesheim, ook op het Hogewold gelegen.

Aan Henrick Schutt had het klooster $3\frac{1}{2}$ morgen land verpacht genaamd de Sluise Kampkens, en gelegen dicht bij de sluis in de Vloeddijk.

Dan was er nog 6 morgen wei- en zaailand verpand aan Lubbert van Emst, en gelegen tussen de Zeedijk en de Middendijk.

Na deze Nijbroeker goederen van het klooster Nazareth volgen in het register nog enkele bezittingen onder Oene, die ook in pandschap waren gegeven. Het waren achtereenvolgens:

De Sijden Enck in Oenerbroek, groot 4 morgen, aan de erven Gerrit Jacobsz; nog 10 morgen in 't Oenerbroek, ook op de Sijden Enck, aan Berndt Schoemaker, nog $1\frac{1}{2}$ morgen in Oenerbroek, tussen de Zandgrave en de Stroombreed, aan Alheid Berntsz; en $13\frac{1}{2}$ morgen zonder plaatsaanduiding aan de erven Aelbert Janszen.

De Coopskamp onder Oene, was geen bezitting van 't Klooster, maar het Convent trok daar jaarlijks 6 herenponden uit als een soort uitgang. Het goed was verpand aan Derick ten Coops, maar het blijkt niet door wie.

Tenslotte trok het Convent nog een grove tiende en een paar smalle tienden uit $3\frac{1}{2}$ morgen land onder Veessen, gebruikt door de erven Goert van der Weyen.

Uit het feit, dat Nazareth meerdere goederen in pand had gegeven, blijkt, dat de Conventualen er financieel niet zo best voor stonden. Dit wordt bevestigd door wat we lezen op blz. 75 e.v. van de boven aangehaalde Gelderse Volksalmanak jrg 1891. Het Convent had in 1582 al 1500 goudguldens, dat is 2100 keizersguldens van 20 st. schuld, en dat werd er in de moeilijke tijden van eind 16e eeuw stellig niet beter op.

Uit de bijdrage van Mr. Van Meurs blijkt nog op blz. 91, jrg.1891 van de G.V.A., dat de inventaris van 1598 was opgemaakt aan de hand van een vroegere inventaris uit 1553. Alleen de persoonsnamen waren voorzover nodig veranderd.

Haaksbergen

J.Vredenberg

"De Hagedoornsplaetse"

Het artikel "De Hagedoornsplaetse" door Mr. L.J. Rietema (Ampt Epe nr. 32 d.d. april 1974) geeft mij aanleiding tot het maken van enkele opmerkingen.

Op pagina 13 verwijst de schrijver naar een afschrift van een register van landerijen en dier eigenaren uit 1809, waaruit hij afleidt dat Peter Hagedoorn op dat tijdstip pachter zou zijn van enkele percelen behorende tot de Hagedoornsplaetse en door de landmeter mogelijk voor eigenaar zou zijn aangezien.

Wanneer wij echter kennisnemen van het z.g. Maatboek van 1809 (Oudarchief Epe invnr. 56) dan blijkt dat de landmeter beslist geen fout heeft gemaakt bij de te naamstelling van de percelen. De landerijen zijn in 1809 correct op naam gesteld van Jan van de Belt, naderhand is de naam doorgehaald en de naam van Peter Hagedoorn er bovengeschreven als nieuwe eigenaar. Peter werd eerst eigenaar in 1816 zoals uit de aangehaalde acte van notaris Tulleken blijkt. Tevens blijkt daaruit dat op dat moment n.l. 21 febr. 1816 de Hagedoornsplaetse nog bewoond werd door de verkoper Jan v.d. Belt. In de acte staat n.l. een huis en hof nr. 199....." waar de verkoper woond."

Op blz. 15 maakt de schrijver melding van vererving van de boerderij van Johannes Lubbertsz. van

Niersen op Johannes Johannesz. van Niersen. Nu staat op het lijstje van eigenaars en bewoners dat dit gebeurde ca 1925, terwijl op blz. 14 bij de genealogische gegevens staat dat Johannes Lubbertsz. van Niersen overleden is op 13 dec. 1927. Wanneer Johannes Johannesz van Niersen derhalve van zijn vader geërfd zou hebben zou dit niet kunnen in 1925 maar eerst na 13 dec. 1927. Hij heeft de boerderij echter niet geërfd maar gekocht! Op 7 december 1927 compareerden vader en zoon voor de Eper notaris J.H. Verheus, waarbij de boerderij met wei- en bouwland, samen groot 8 h.a. 65 are en 91 ca. door Johannes Johannesz. van Niersen van zijn vader werden gekocht.

¼ Deel van de koopsom werd bij het transport door de koper betaald.

Bepaald oneens ben ik het met de schrijver wat betreft de oorsprong van de naam "Hagedoornsplaatse". Uit het artikel blijkt duidelijk dat de boerderij slechts één eigenaar/bewoner heeft gekend met de naam Hagedoorn, nl. Peter Hagedoorn van 1816-1857.

Nu probeert de schrijver door het citeren van diverse oude actes duidelijk te maken dat

- a. Al in de 17e eeuw een familie Hagedoorn in Zuuk woonde en
- b. Dat zich in Zuuk een vrij uitgestrekt Hagedoornsbos heeft bevonden.

In het bewijzen van zowel a. als b. is de schrijver zonder meer geslaagd, maar dit geeft ons geen verklaring van de naam Hagedoornsplaatse. Juist uit het feit dat we de naam in de archivalia nergens tegenkomen wijst erop dat er voor de Zuuker bevolking geen enkele aanleiding bestond de boerderij in verbinding te brengen met de naam Hagedoorn.

Wanneer die aanleiding er geweest zou zijn dan zouden wij de naam Hagedoornsplaatse ongetwijfeld in de oude actes zijn tegengekomen.

In de periode van voor de invoering van het kadaster zou dit zeker zijn gebeurd omdat men een boerderij met naam veel gemakkelijker kon localiseren.

De naam "Hagedoornsplaatse" zal m.i. dan ook pas ontstaan zijn als dit zin heeft n.l. als het de boerderij van Hagedoorn is of geweest is.

W. Terwel

De Remplacant

Een ongeluksdag, deze 16 oktober 1812, voor de jonge papiermaker Carel de Graaf uit Vaassen. De loting voor de conscriptie in het kanton Vaassen heeft plaats gehad, Carel heeft nummer 17 getrokken en zal derhalve ongetwijfeld worden opgeroepen om als soldaat bij de actieve armee of anderszins te waater of te lande te dienen. Thuis op "Het Kraaiennest" brengt hij verslag uit aan zijn oudere broer Geerlich. Samen bespreken zij de mogelijkheid een plaatsvervanger voor Carel te vinden. De volgende dag vindt de loting in Apeldoorn plaats en als de gebroeders kennis nemen van de afloop van deze loting horen zij dat een zekere Jan Kobus, bouwknacht van beroep, zoon van wijlen Bernd Kobus en Wilhelmina Jansen nummer 24 heeft getrokken, maar door de recruteringsraad van dit departement aan het einde van het depot is geplaatst omdat hij een broer heeft die al bij de active armee dient. Jan Kobus voelt er wel voor om als plaatsvervanger van Carel te fungeren. Ten einde een en ander officieel vast te leggen wordt op 9 November 1812 een bezoek gebracht aan Mr. Philip Bernard Lom, keizerlijk notaris te Apeldoorn. Carel is vergezeld van zijn broer Geerlich, terwijl Jan zijn moeder Wilhelmina Jansen heeft meegebracht omdat ook zij voor deze overeenkomst haar toestemming moet geven. Notaris Lom noteert de voorwaarden: Jan Kobus zal Carel de Graaf in zijn militaire dienst

bij de armee remplaceren, zolang het gouvernement het zal goedvinden dat hij als soldaat bij de armee of in garnizoen zal moeten blijven en dienen, zodanig dat Carel de Graaf op geen manier ontrust, vervolgt of nagezocht zal worden en zo dikwijls als dit verlangd wordt aan Geerlich de Graaf zijn presentie bij het regiment justificeren. Voor een en ander zal Jan Kobus de somma ontvangen van f 850,--.

Van deze som zal hem bij zijn vertrek f 250,-- door Geerlich worden ter hand gesteld. De resterende f 600,-- zal Jan niet eerder ontvangen als na verloop van 6 jaar. Wel zal hij van deze som een interest genieten van 4% per jaar. Mocht de recruteringsraad met deze overeenkomst niet accoord gaan, dan zal Jan een schadevergoeding ontvangen van f 50,--.

Voor het geval Jan wegens lichamelijk gebrek zou worden afgekeurd, wordt geen vergoeding betaald. Mocht Jan in de afgesproken periode komen te overlijden dan zal het bedrag van f 600,-- met de interest aan zijn moeder worden uitbetaald.

Voor de goede orde neemt notaris Lom ook het signalement van Jan in de acte op .....

hebbende de maate van eenen meter ses hondert vijf en zeventig millimeters, Bruyn van haaren en wijnbrouwen, rond van voorhoofd, klein van mond, rond van kinne, ront van neus en rood van aangesigt. Deurwaarder Brascamp en kleermaker Neyencamp tekenen als getuigen de acte.

De handtekeningen van Wilhelmina Jansen en Jan Kobus ontbreken. Beiden verklaren desgevraagd niet te kunnen schrijven.

Not. Archief Apeldoorn

Inv. nr. 77

W. Terwel

Marken en Buurschappen (Wissel) 21

gegevens uit het gemeentearchief van Epe

Het komt er dan toch van dat een 8-tal voor de Arrondissements Regtbank te Arnhem moet verschijnen en het heet dan:

dat 23 December 1873 zijn verschenen,
1e Hendrik Witteveen oud 38 jaren bakker en
winkelier

2e Derk van Ommen oud 50 j. timmerman

3e Mannus van Essen oud 55 j. landbouwer

4e Hendrik Overbosch oud 36 j. landbouwer

5e Harmen Leurink oud 32 j. daglooner

6e Maas v.d. Grift oud 46 j. daglooner

7e Lammert uit den Boogaard oud 46 jaren, daglooner

en 8e Jan Brouwer oud 62 j. daglooner

allen wonende te Epe en aangeklaagd op het feit dat ze 12 November 1873 gezamenlijk een aarden wal gegraven uit een sloot dienende tot afscheiding weer in die sloot hebben gegooid en met de aanliggende grond gelijk gemaakt waardoor de afsluiting van een perceel grond is verbroken en vernield; Zij worden veroordeeld ter zake van opzettelijke vernieling van afsluiting, met aanneming van verzachtende omstandigheden voor de no's 4 t/m 8.

No. 1 drie maanden no. 2 en 3 twee maanden en no's 4-8 8 dagen mede gelet op: enz. enz.

schorsing van dit strafgeding voor een bepaalde tijd. op grond dat de uitspraak daarover afhankelijk was van de beslissing over eene civiele kwestie; (nl. of die verkoop aan de Hr. v.d. Feltz wel gewettigd was).

Dit wordt weer aanleiding voor de voortzetting van de kleine burgeroorlog waarom de burgemeester op 17 December 1874 aan de Commissaris des Konings o.a. schrijft:

"Ik beweere evenwel dat de Rechtbank :

1e Zedelijk moet toegeven ons streven om die onverdeelde gemeenschappen op te heffen.

2e onze goede trouw moet waarderen. daar wij juist z66 gehandeld hebben als de scheidsrechters hadden voorgesteld.

en 3e alles als een fait accompli zullen moeten beschouwen terugdeinzende voor de vreeselijke chaos, die veroorzaakt zou worden, als deze koop eens vernietigd zou worden en zulks alleen door het omdraaien van één persoon en het opruien van de minderheid die N.B. ook als grond aanneemt, dat de buiten geërfden ook al hebben ze in de buurt nog zoveel grond, doch geen huis, daarin dan niets te zeggen hebben en niet mee kunnen delen. "

En dat laatste daar ging het nu juist om, want enkele lieden hadden gauw een stukje grond gekocht om zodoende mede-geërfde te worden en daardoor goedkoop aan grond te komen.

Op 7 Januari 1876 brief no 23 schrijft de Burge-meester aan de Officier van Justitie te Arnhem:

Over H. Witteveen te Wissel om hem thans bevel te geven zich voor drie maanden in arrest te begeven, als uitvoering van het vonnis nu twee en een half jaar geleden aan hem gegeven. Het Hof schorte toen het arrest op totdat door hem was bewezen dat de verkoop nietig was. Nu heeft de Regtbank den verkoop geldig verklaard dus zal hij nu dienen te zitten. Goed voor alles.

M.i. een nogal naief berichtje.

Door het succes aangemoedigd gaat Witteveen evenwel onverdroten voort!

Brief 244. van 10 Mei 1876. hierin schrijft de Burge-meester aan de Proc. Gen. Hof te Arnhem o.a.

"doch zie! ruim twee jaar zijn er verlopen, en wat het ergste is, in dien tijd is die kerel steeds

blijven doorgaan om een anders eigendom te vernielen, zonder dat het Openbaar Ministerie der Rechtbank eenige vervolging wilde instellen, zich baserende dat na die uitspraak van het Hof er eerst een uitspraak van de rechtbank moest vallen, zoodat er verscheidene processen verbaal tegen Witteveen c.s. liggen waarvoor geen vervolging heeft plaats gehad.

Uw Raad en hulp om uit dit dilemma te geraken roep ik bij dezen in.

Ook dit helpt niet. Maaaaar ene Mr M.J. van Oosterzee, zegt op 19 September 1877 dat hij,

"Op verzoek van zijn cliënten om openlijk ten hunnen gunste eene stem te doen opgaan. niet wil afwijzen."

Sinds geruimen tijd heb ik het genoeg gehad de rechten der Commissie, belast met het beheer over de buurgronden van Wissel te verdedigen tegen willekeur en overmoed, daartoe zowel de Leeden dier Commissie als de geërfden der buurschap, inzonderheid in eene reeks van ten hunnen laste aanhangig gemaakte strafactiën, ter zijde staande, enz.

De vorm, waarin de hiervolgende bladzijden wordt gesproken, heeft eenige verontschuldiging van noode. Het ont-brak mij aan voldoende tijd om de inhoud tot eene brochure te verwerken.

Daarom gebruikte ik de vorm van de pleitrede die gelijk in de aard der zaak ligt, tot het verlangde doel niet zelden belangrijk moest worden gewijzigd of uitgebreid.

De voorpagina van het geschrift ziet er aldus uit:

(zie blz. 18)

F. Zandstra

WISSEL'S NOODKREET

Het Goed Recht Der Wisselschen

bepleit

voor het Hof te Arnhem

op

Woensdag den 19 September 1877

door

Mr. M.J. van Oosterzee

Advocaat te Utrecht

o-o-o-o-o-o-o-o-o-o

Utrecht.

Arnhem

A.J. Servaas van Rooijen

J. Minkman

1877

Geschiedenis van Epe 6

Wel heeft de reeds eeuwen bestaande jaarmarkt en kermis stand gehouden. De kermis was vroeger een belangrijke dag, waar maanden voor gespaard werd. Door de kerkhervorming was de vastenavondjool vervallen (althans langzaam) maar daarvoor in de plaats kwam de kermis. Een keer per jaar moest men feesten en drinken. Dit was, behalve bij bruiloften, de enige gelegenheid om uitbundig te feesten, te drinken, te vechten en een dag lang helemaal los te zijn van het dagelijkse zware leven.

Zo belangrijk waren de data van de kermissen in Epe en omgeving, dat in de pacht- en koopcontracten de pacht of koopsom betalingen soms op Eper- of Apeldoornse kermis gesteld werden.

Normaal werd de pacht betaald op Sint Pieter (19 Oktober), wanneer de oogst binnen was en het vee op stal.

Voor de pachters van landerijen van de Gilden gold de gildendag als pachtbetaling, zoals nu nog op St. Antonie (17 jan.) de pacht aan het Sint Antonie Gilde betaald wordt. Maar ook werd dus een kermisdatum als zodanig vermeld.

Deventer Kermis	1e maandag in juni
Eper kermis	laatste donderdag in sept.
Vaassense kermis	2e donderdag in oktober
Oener kermis	3e donderdag in oktober
Apeldoornse kermis	3e maandag in oktober

De jaarmarkt is al lang verdwenen, maar de kermis in Epe en Vaassen houden stand. In Oene is sinds enkele jaren het Oener Koefeest gekomen. Wel is de kermis niet meer de grote gebeurtenis van het jaar en het gezegde: "Wanneer de aardappelen niet voor Eper Kermis uit de grond zijn, mag je geen kermis vieren" niet meer gebruikt wordt, de laatste jaren is de belangstelling voor de kermis weer opgeleefd en velen beleven er hun plezier aan. Gelukkig minder uitbundig als vroeger.

van Lohuizen

Bronnen: o.a. Nieuws- en adv.blad voor Epe (Hooiberg).
Deventer almanak, div.jaarg.

Monumentenjaar M 75

In het kader van het monumentenjaar M 75 is in de gemeente Epe een klankbeeld diaserie gemaakt waarin uitvoerig wordt stilgestaan bij de in deze gemeente aanwezige monumenten.

Voor een landelijke gemeente als Epe krijgen de boerderijen de meeste aandacht. Ook aan andere monumenten wordt volledig aandacht geschonken, zoals kastelen, herenhuizen, molens, schaapskooien, spoorwachterswoningen en sluiswachterswoningen.

Aan de diaserie is toegevoegd een klankbeelddiaserie over de waarde van de knotwilg in het landschap van de IJsselstreek, waarvan ook een deel in de gemeente Epe

is gelegen, daarbij uitgaande van de gedachte dat natuurmonumenten ook monumenten zijn.

Genoemde series zullen het komend voorjaar op de in de gemeente aanwezige scholen getoond worden.

Tevens heeft het gemeentebestuur hieraan een prijsvraag verbonden. Daartoe wordt van de schoolklassen die de series gezien hebben gevraagd een werkstuk te maken, waarin tot uitdrukking komt hoe zij de instandhouding van een door hen uitgebeeld en in de gemeente voorkomend monument zien.

Daaraanvolgend wordt in de periode 17 november tot en met 29 november in de expositieruimte van het Huis der Gemeente een tentoonstelling georganiseerd van eerderbedoelde werkstukken, waarbij tevens de uitslag van de prijsvraag wordt bekendgemaakt.

Gelijktijdig met eerderbedoelde expositie zullen de prijzen bekend gemaakt worden van de beste foto's gemaakt door amateurfotografen van in de gemeente Epe aanwezige monumenten. Dit naar aanleiding van een deze zomer georganiseerde fotowedstrijd door de Amateur Fotografen Vereniging Epe in samenwerking met de gemeente Epe. De naar de mening van de jury beste foto's zullen tijdens eerdergenoemde expositie worden tentoongesteld.

Voorts zal de komende zomermaanden juli en augustus een expositie worden gehouden van Veluwse Klederdrachten, waarbij tevens modellen van in de gemeente Epe belangwekkende monumenten te zien zullen zijn.

Tijdens deze expositieperiode zullen er op regelmatige tijdstippen in de kantine van het Huis der Gemeente Epe de inwoners en de vele in deze gemeente vertoevende vakantiegangers in de gelegenheid worden gesteld de klankbeelddiaseseries t.g.v. het monumentenjaar M 75 geheel gratis te zien.

Openbare lezingen over
Monumentenbehoud en -zorg
 in het Gemeentehuis
 (gratis voor iedereen)

- - -

De eerste lezing op 24 febr. j.l. over de "Gelderse kastelen", door de hr.D.J.G.Buurman, voorzitter van de Stichting Vrienden der Geldersche Kastelen" (eigenares van de Cannenburgh) begon met oriënterende aanwijzingen, vergelijkingen van stijl en tijdperk en gebruik aan de hand van vele sfeervolle dia's.

Vanaf de gesloten burchten met metersdikke muren met spleten voor licht en weinig comfort (treurig sanitair, vuilnis werd in de gracht gegooid, waar nu nog scherven van worden gevonden), van verdedigingsforten toont hij ons de evolutie door de eeuwen heen, telkens met verval en restauratie, tot woonhuizen met voorname status, met steeds meer en grotere ramen in de wanden.

Andere tijden met andere zeden leefden voor ons op en brachten ook de Cannenburgh, ons het naast staande, nog zeer veel nader, dan een enkel bezoek doen kan. Hoe hij, de hr.Buurman meeleeft met "ons" kasteel, blijkt ook duidelijk uit het telkens weer aanvullen met bijpassende meubels, schilderijen en porcelein, welke de huidige functie als museum goed doet.

In het voorjaar van 1976 zal worden begonnen met de restauratie van de Cannenburgh, zo deelde de hr.Buurman tenslotte mee.

(zie ook berichten in Noord Veluws Dagblad van
 19 en 25 febr. en 5 en 11 mrt 1975)

Op 18 mrt. volgde de lezing "Wentelende raderen" door de hr.J.M.Stikvoort van het Openluchtmuseum te Arnhem.

"Het stiefkind onder de monumenten" noemde hij de waterradmolen, die reeds erg in verval of op vele plaatsen al verdwenen is. Toch zijn er altijd nog in gebruik en worden er telkens weer gerestaureerd.

De ontwikkeling van de constructie loopt al over onze gehele jaartelling, waarvan het turbinerad in de Cannenburgermolen één der laatsten is.

Met vele plaatjes werden systemen en voorbeelden vertoond van koper-, houtzaag-, papier-, olie-, pelmolen enz.

(zie ook verslag in Noord Veluws Dagblad van 19 mrt.'75)

Op 14 april volgt de lezing "Monumentenzorg" door de hr. H.P.R.Rosenburg van de Rijksdienst voor Monumentenzorg en

Op 13 mei weer een lezing van de hr. J.M.Stikvoort over de "Oude Nederlandse boerderijen", die voor onze streek zeker opgeld zal doen!

Deze laatste twee lezingen moesten nog gehouden worden, vóór dit nummer ter perse ging, maar zullen zeker ook belangwekkend zijn.

Streekverkenningen

Het "Regiocontact Vecht Veluwe-IJsselstreek", dat wandelingen en fietstochten organiseert, gericht op cultuur, geschiedenis en traditie van de eigen streek (waarvan wij U in het aprilnummer 1974 reeds vertelden) heeft wederom een Programma-overzicht voor 1975 samengesteld (waarvan de eerste tochten reeds plaats hadden).

Alle tochten kunnen zowel individueel geschieden aan de hand van een route-beschrijving, als gezamenlijk onder leiding van deskundigen, waarbij het gezelligheidselement (gezamenlijk ergens koffie drinken) niet wordt vergeten.

Dat zijn dan de volgende evenementen:

- 1 febr.1975: Japiksgatwandeling (vanuit Heino)
- 31 mrt. (2e Paasdag): Randefietstocht(-----Deventer)
- 26 april: Diefelerveldwandeling (---Mariëenberg)
- 24 mei: Van Buckhorstfietstocht (--- Zwolle)

- 23 juni: Marken-avond-fietstocht (-- Beekbergen)
 met vervolg van dia-vertoning van -----
 12 juli: De Horte-fietstocht (vanuit Dalfsen)
 16 aug.: Uelsenerholt-fietstocht (----- Hardenberg)
 23 aug.: Valkenberg-fietstocht (----- Apeldoorn)

Voor nadere inlichtingen en beschrijvingen van deze tochten, alsmede over het donateurschap, verdere activiteiten, jaarverslag enz. wende men zich tot de hr.

A.P.Aalderink, Korteweg 23, Apeldoorn,

Tel. 05760 : 18095 (nà 18.00 uur)

Boekaankondiging

DAUB, A.J., Meten en maten. Vademecum van veertig eeuwen. Zutphen 1974. 128 blz. afbn. krtn. Walburg Pers.

Gids van een belangwekkende tentoonstelling in het Historisch Museum Moerman te Apeldoorn van meet- en weegwerktuigen van 2000 jaar voor Chr. tot heden, samengesteld door de hr. A.J. Daub, oud-ijker en deskundige op dit gebied.

Een interessant, geïllustreerd boekje met veel informatie. (Overgenomen uit: Gelders oudheidkundig contactbericht. Nr. 63. Dec. 1974, blz. 51.)

ONDERWIJS, Het, in Gelderland tussen 1830 en 1850 volgens de rapporten van de hoofdinspecteur Wijnbeek, medegedeeld door R. Reinsma. m. tab.

(In: Bijdragen en mededelingen "Gelre"

Dl. LXI, 1964, blz. 291-327

Dl. LXV, 1971, blz. 152-195

Dl. LXVII, 1974, blz. 86-122. m. afbn.

Wenum, Wiesel en Noord-Apeldoorn. Enkele korte historische aantekeningen. Uitg. Museum Moerman. Apeldoorn 1974. 4 blz. krt. (verkrijgbaar bij dit museum voor 25 cent)

Over de verschillende molens te Wenum en Noord-Apeldoorn en over de marken van Wenum, Wiesel en Het Loo (of Noord-Apeldoorn). (Overgenomen uit: "Gelders oudheidkundig contactbericht. Nr. 60. Mrt. 1974. blz. 19)

Fuchs, J.M. en W.J.Simons, Shell Journaal van vorsten en paleizen.
1974.126 blz.afbn.

Geeft o.a. de ontwikkeling van paleis "t Loo", de bouw en bestemming vanaf de 17e eeuw tot hedendaags museum.

Kabinet van Gelderse gezichten. Topografische atlas met tekeningen van Jan de Beyer, verzameld door L.J.van der Klooster.Bussum, van Dis-
hoek en Canaletto.1974. 80 afbn.krtn. f55,-.

80 oude tekeningen en gravures van het 18e eeuwse Gelderland, o.a. ook van Hattem, de Cannenburgh uit Vaassen en van 't Loo.

Zie bespr.: Noord Veluws Dagblad,
5-11-'74.

Eeden, F.W.van, Onkruid. Botanische wandelingen.
1886, herdr.1974.Haarlem.Schuyt & Co.
442 blz.afbn.

Beschrijving van de wilde planten van de Veluwe een eeuw geleden (nu grotendeels verdwenen) door de botanicus Frederik Willem van Eeden (de vader van de schrijver Frederik van Eeden)

Zie ook: bespr.: Noord Veluws Dagblad.
18-2-'75

Schimmelpenninck van der Oye, C.O.A.,
De ridderschap van Veluwe omstreeks 1615.
m.tab. (In: Bijdragen en Mededelingen
"Gelre".Dl.LXVII,1974,blz.69-75)

I N H O U D

blz.

Uit het "Staatsarchiv" te Munster in Westfalen door J.Vredenberg - - - - -	2
Bezittingen van het Klooster Nazareth te Oene door J.Vredenberg - - - - -	4
"De Hagedoornsplaetse" door W.Terwel - - - - -	11
De Remplacant door W.Terwel - - - - -	13
Marken en Buurschappen (Wissel). 21 door F.Zandstra - - - - -	15
Geschiedenis van Epe. 6 door G.S.van Lohuizen - - - - -	18
Monumentenjaar M 75 - - - - -	19
Openbare lezingen over Monumentenbehoud en -zorg -	21
Streekverkenningen - - - - -	22
Boekaankondiging:	
Daub, A.J., Meten en maten. 1974. - - - - -	23
Onderwijs, Het, in Gelderland tussen 1830 en 1850. (In: Bijdragen Gelre Dl. LXVI, 1964, blz. 291-327 Dl. LXV, 1971, blz. 152-195 Dl. LXVII, 1974, blz. 86-122) - - - - -	23
Wenum, Wiesel en Noord-Apeldoorn. 1974. - - - - -	23
Fuchs, J.M. en W.J. Simons, Shell Journaal van vorsten en paleizen, 1974 - - - - -	24
Kabinet van Gelderse gezichten. Topografische atlas - - - - -	24
Eeden, F.W. van, Onkruid. Botanische wandelingen - - - - -	24
Schimmelpenninck van der Oye, C.O.A. De ridderschap van Veluwe - - - - -	24

